

ЧОГО ОЧІКУВАТИ УКРАЇНІ ВІД ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗМІН ПІСЛЯ ВИБОРІВ У США?¹

Реферат. У статті розглянуто питання можливої модифікації зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки у зв'язку з вибором на пост президента республіканця або демократа, складена попередня позиція головних кандидатів щодо конфлікту на Сході України. Проведено аналіз міжнародної геополітичної ситуації на цей час.

Ключові слова: зовнішня політика, дебати, президентські вибори, праймеріз, електорат, біженці, конфлікт на Сході України, передвиборчі кампанії, «Супервівторок», «українське питання».

Постановка проблеми. Необхідність звернення політичної філософії до аналізу геополітичних питань обумовлена, насамперед, глобалізаційними трансформаціями на міжнародній арені, що зв'язали зовнішні стратегії держав у міцний вузол. Для усвідомлення суті та подальшого прогнозування розвитку політичної картини світу необхідно просканувати стан на міжнародній арені, а також визначити фактори, що впливають на зміну загальної ситуації в світі. Багато в чому ця ситуація визначається поведінкою найвпливовіших «політичних гравців»: Сполучених Штатів Америки, Китаю, Росії, Німеччини, Японії, Сполученого Королівства, Франції тощо. Президентські вибори в США, вочевидь, скорегують зовнішню політику цієї наддержави. Для України важливо з'ясувати, з ким саме в майбутньому доведеться вибудовувати відносини та вести перемовини, адже США виступають одними з найбільших та найвагоміших її зовнішньополітичних партнерів. На основі існуючих передвиборних програм можна скласти попередню позицію кожного кандидата щодо конфлікту на Сході України.

Питання, яке буде нами розглянуто, є короткочасним і вже через півроку втратить свою актуальність, поступившись місцем такому питанню, наприклад, як вектори зовнішньої політики США або нові тенденції в україно-американських відносинах.

Окремі аспекти означеної проблеми висвітлені у статтях, оглядах, виступах, дебатах, політологічних оцінках, таких експертів як Збігнев Бжезинський, Генріх Тенді, Віктор Тимофєєв, Вадим Карасєв, Леонід Савін, Вадим Фесенко та ін. Були використані матеріали таких сайтів як «Голос Америки», «ЛІГА.Новости», «Антикоррупционный сайт» та ін.

Метою цієї статті є висвітлення позицій кандидатів в президенти США та кандидатів, що вже вибули щодо російсько-української кризи, а також аналіз

¹ Стаття написана за результатами виконання науково-дослідного проекту «Соціально-філософська рефлексія шляхів вирішення конфлікту на Сході України» (№ держреєстрації: 0116U002518).

міжнародної геополітичної ситуації нашого часу, прогноз щодо кандидатури на пост президента США.

Сучасні тенденції взаємовідносин провідних акторів міжнародної політичної арени. Безперечно, США залишаються однією з найсильніших держав, як в економічному, так і в політичному, й у військовому плані. Однак, першість утримувати все важче. Баланс сил з кожним роком зміщується, і США більше не можуть претендувати на вищу силу світового масштабу. З іншого боку, жодна інша держава світу цього також не може. В результаті ми маємо не зовсім сформовану картину світу, в якій верховенство однієї держави вже неможливе, а гідні конкуренти тільки «прокидаються», прикладом цього є триваючий розвиток Китаю, який наразі здатний кинути виклик США і успішно конкурувати з ними.

На сьогодні *Китайська Народна Республіка* воліє відкрито не конфліктувати і навіть не кидати виклик США, а спокійно і неухильно зміцнювати своє регіональне положення і військово-морські сили.

Росія – потенційний і постійний конкурент Сполучених Штатів, зараз має можливість обирати різні, інколи контрастні, шляхи розвитку. Однак, обравши стратегію відновлення імперії, Росія зіпсувала відносини з Україною, з країнами Балтії, а також з Грузією і Білоруссю, що суттєво відкинуло її назад.

Європейський Союз – один з головних полюсів світової політики – зараз повністю зосереджений на собі. Ланцюжок терористичних атак, який наклав Європу, втягнув її у нескінченні дебати щодо біженців, посіяв суперечки і недовіру між країнами, панічні настрої у суспільстві, відсунув прагнення європейської спільноти щодо концентрації політичного життя навколо себе. Страх і паніка, присутні в європейському суспільстві, штовхають держави на пошук найефективніших та швидкодіючих способів контролю біженців та іммігрантів. Саме тому Європа може зіграти конструктивну роль у протистоянні міжнародним загрозам, що спіткали планету. Європа виступає союзником США і підтримує їх у всіх важливих питаннях. Що стосується східноукраїнського конфлікту, європейська спільнота також прагне знайти конструктивне рішення.

«Українське питання» у передвиборчих кампаніях кандидатів у президенти США. Переходячи до питання про конфлікт на Сході України, а також зважаючи на майбутні вибори президента США, постає питання: «Як зміниться політика Сполучених Штатів Америки щодо України та, власне, чого чекати нашої країні від кандидатів у президенти США?»

«Супервівторок» фактично відсіяв кандидатів таким чином, що сцену покинули Марко Рубіо і Тед Круз, які критикували політику В. Путіна, Берні Сандерс, який обіцяв мільярдну допомогу Україні, також залишився позаду за результатами праймеріз. Формально «Супервівторок» визначив двох головних кандидатів – демократ Гіллари Клінтон і республіканець Дональд Трамп.

Гіллари Клінтон ще з 2008-го року негативно висловлюється про Путіна і його політику. Під час анексії Криму Клінтон жорстко відреагувала на дії Росії, порівнявши позицію Володимира Путіна з діями Адольфа Гітлера. «Якщо те,

що відбувається, і нагадує щось, так це саме те, що Гітлер робив ще в 30-х роках. Він говорив про німців, етнічних німців, німців за походженням, які проживали в Чехословаччині, Румунії та інших місцях. Він стверджував, що з ними поведуться негідно» [4]. У разі, якщо Гіллари Клінтон стане президентом, вона, безумовно, виступить проти російської політики по відношенню до України. Серед її основних передвиборчих тез – посилення санкцій проти Росії, розгортання елементів системи ПРО США в Східній Європі, допомога Європейському Союзу позбавитися від російської енергетичної залежності.

Можна прогнозувати, що в разі перемоги Гіллари Клінтон, яка залишається головним претендентом на крісло в Білому домі, розпочатий Бараком Обамою зовнішньополітичний курс продовжиться. Україна може очікувати на збільшення допомоги, в першу чергу фінансової, але ця допомога буде розглядатися в якості протидії експансії Росії, а не в якості допомоги країні-партнеру.

Дональд Трамп – другий кандидат – особистість цікава і суперечлива. Серед експертів, політиків, а також серед самих республіканців і демократів існує думка, що перемога Трампа стане катастрофою для США і розпочне новий етап у країні, який призведе США до занепаду. Провокуючі виступи Трампа, шокуючі заяви, багаторазові реверанси в бік В. Путіна – все це стало передумовами формування потужної антитрампівської коаліції.

Тоді чому ж Трамп так впевнено набирає голоси, а його позиція міцнішає? Деякі експерти вважають, що це є своєрідним тривожним сигналом від громадян країни для Вашингтону, інші бачать, що багато людей налякані можливістю терористичних актів у США, а заяви Трампа про закриття кордонів, контроль біженців та будівництво стіни на кордоні з Мексикою заспокоюють нерви та уяву людей.

Отже, виходячи з таких заяв, у разі перемоги Трампа Україну чекають не кращі часи. Але публічні заяви – це ще не концепція зовнішньої політики. Трамп неодноразово говорив про те, що він єдиний, хто зможе домовитися з Москвою, і В. Путін йому в цьому активно підігравав, називаючи Трампа «явним лідером президентської гонки».

По відношенню до України Трамп обирає не цілком послідовну позицію. З одного боку, він заявляє, що Україна – це, в першу чергу, справа Німеччини і Європи, а не США. З іншого боку, під час телемосту щорічної 12-ї зустрічі YES він заявив, що дуже «непокоїться за Україну». «Я думаю, що люди з різних куточків світу мали б допомогти їй, – сказав він. – Я не думаю, що Україна отримує належну повагу. Вона на це заслуговує, і довго це доводила... Я не думаю, що ви отримуєте належну підтримку» [1].

Слід згадати про республіканських кандидатів, які ще не так давно вибули з президентської гонки. Серед них Джон Кейсик, губернатор штату Огайо, Тед Круз, сенатор штату Техас, Джей Буш, Марко Рубіо сенатор від штату Флорида.

Джон Кейсик, губернатор штату Огайо і колишній кандидат у президенти від Республіканської партії, вибув з передвиборчої гонки 4 травня. Кейсик вважає, що США «не зобов'язані бути світовим поліцейським, але повинні бути

залученими, бути лідерами» [8]. Кейсик підтримує ініціативу надання Україні летальної зброї для відбиття агресії з боку проросійських сепаратистів: «США нададуть військову підтримку «українським хлопцям, які воюють за свободу», щоб чинити тиск на Росію», – таку заяву він зробив в ході теледебатів. «Озброївши українців, Штати зроблять Росії недвозначне попередження», – вважає Кейсик. – «Велика держава повинна бути достатньо дисциплінованою, щоб знати, коли не треба втручатися. Втручатися в етнічні, релігійні, громадянські війни – це вірний шлях до катастрофи». Кейсик також говорить про те, що США доведеться відправити сухопутні війська до Іраку для боротьби з самопроголошеною «Ісламською державою». А себе Кейсик називає «переконаним і емоційним» прихильником Ізраїлю [8].

Кандидат від республіканської партії Тед Круз робить час від часу дуже гучні та скандальні заяви. Раніше його виступи відрізнялися яскравим протестом проти російської зовнішньої політики. Тед Круз називав Росію ворогом Америки, що штовхало російських експертів до заяв про можливе розгортання другої холодної війни у випадку, якщо Круз переможе. На початку травня кандидат від Республіканської партії залишив боротьбу за крісло в Білому домі, що стало гарантом на перемогу Дональда Трампа. Круз – переконаний консерватор, для нього заяви та виступи Трампа неприйнятні, і постійні суперечки між двома кандидатами однієї партії є тому доказом. «У виборців буде достатньо часу, щоб вирішити, кого вони будуть підтримувати, – сказав Круз. – І це справа кандидатів – доводити людям, що вони будуть за них змагатися» [9].

Його колишній суперник Марко Рубіо, сенатор від штату Флорида, також негативно висловлюється в адресу Трампа та особливо щодо його виступів. Він заявив, що підтримає будь-кого, хто отримає республіканську номінацію. Однак додав, що політичні ідеї Трампа приводять його в замішання, а сам Трамп здається йому ненадійним консерватором. «Всі політичні розбіжності, що існували між нами, нікуди не зникли, – сказав Рубіо в ефірі програми Today на NBC. – Мої сумніви з приводу його кампанії також нікуди не поділися. Я, звичайно, не хочу бути в тій ситуації, в якій ми зараз опинилися». При цьому, як би не ставився Рубіо до Трампа, з Гіллари Клінтон у нього ще більше протиріч, що і штовхає його на підтримку Трампа в разі перемоги останнього: «перспектива того, що вона буде контролювати уряд США і продовжувати політику Барака Обами, лякає мене ще більше» [2].

А ось колишній кандидат від республіканців Джеб Буш заявив, що не голосуватиме ані за Клінтон, ані за Трампа, а багато республіканців взагалі не хочуть їхати на липневу конвенцію партії, де Трамп отримає номінацію. Сам Джеб Буш поки ще не визначився в питанні щодо України, але серед його однопартійців є чимало симпатиків України і опонентів російської політики.

Що ж, ми бачимо цілком очікуване та передбачуване розгортання подій. Лави республіканців порідали, кандидати поступаються своїм місцем людині, яка мало що тямить у політиці, але знає як подати себе. Після вибуття Теда Круза з президентської гонки у Дональда Трампа з'явилася гарантія, що він

залишиться єдиним кандидатом в президенти США від Республіканської партії. Демократичний фаворит гонки – колишній держсекретар Гілларі Клінтон набрала 47,5 % голосів та прогнала штат сенатору від Вермонту, соціал-демократу Берні Сандерсу, за котрого проголосували, за останніми даними, 52,5 %. Республіканські праймеріз виглядали наступним чином: 53,3 % – Трамп, 36,6 % – Тед Круз, що стало для останнього фіналом передвиборчої кампанії. Республіканська партія США, хоча і висунула від себе Трампа, та поклала великі надії саме на Теда Круза, який «повинен був об'єднати весь «розумний» електорат партії, вмовити людей прийти на дільниці і віддати свій голос за нього. Або не за нього. Лише б не за Трампа» [6].

Фінальний етап відбудеться 18–20 липня на з'їзді в Клівленді, де зберуться партійні делегати від кожного американського штату, які проголосують за кандидатів відповідно до результатів своїх праймеріз. Дональд Трамп має набрати 1237 голосів для гарантованої перемоги. Вже після голосування 3 травня він мав 1053 голоси.

Якщо в Республіканській партії спершу було близько десяти кандидатів, які працювали на свій власний електоральний результат, то Демократична партія з самого початку подарувала дуель Сандерса з Клінтон. Берні Сандерс заявив, що це не НАТО провокує Росію, а навпаки російські дії щодо України стали причиною посилення НАТО: «Я вважаю, що зараз ми повинні зробити все можливе для розвитку позитивних відносин з Росією. Але давайте скажемо відверто: агресивні дії Росії в Криму та на Сході України призвели до такої ситуації, коли президент Обама та НАТО – і, я вважаю, справедливо – говорять про зміцнення боєготовності наших військ у тій частині світу, для того щоб показати Путіну, що його агресія не залишиться без відповіді, що йому не вдасться уникнути відповідальності за свої агресивні дії. Я вважаю, що Путін робить те, що робить, тому що економіка його країни знаходиться у великому занепаді і, таким чином, він намагається об'єднати людей для забезпечення подальшого свого іміджу» [10]. Ідея Сандерса полягає в тому аби співпрацювати з НАТО, вкладати в цю співпрацю більше фінансів, для того щоб захистити Європу від російської агресії будь-якого виду.

Все це здебільшого слова, і не варто зараз очікувати реальних дій. З наближенням виборів риторика лідируючих кандидатів все більше буде спрямовуватися до «центру», в надії залучити максимальну кількість невизначених голосів.

Обіцянки і виступи кандидата в президенти далеко не завжди збігаються зі словами і справами президента обраного. Американська двопартійна політика – це постійний баланс між інтересами виборців, приблизно половина з яких проголосувала за твого суперника, інтересами бізнесу і лобістів, а також постійна загроза втрати підтримки з боку сенату. І якщо вже існують такі погляди, які пропагує Трамп то це не дивно, зважаючи на характер американської політики, яка за всю свою історію завжди базувалася на принципі протистояння двох сил.

Висновок.

Таким чином, будь-який президент США приречений і на співпрацю, і на протистояння з Росією просто в силу сформованої геополітичної ситуації. Знову ж таки Клінтон під час теледебатів у Південній Кароліні 17 січня не виключила варіанти перезавантаження відносин з Росією, нагадавши при цьому, що у них були «дуже жорсткі відносини» з В. Путіним. А Д. Трамп заявляв про те, що санкції будуть зняті з Росії лише у випадку, якщо Москва почне «поводити себе пристойно».

Незважаючи на такі різні, подекуди суперечливі висловлювання, політика США щодо України не зазнає суттєвих змін після президентських виборів. Після того, як вибори в США будуть завершені, і буде обраний новий президент, навряд чи ми побачимо якісь драматичні зміни в американській політиці щодо України. Політика по відношенню до нашої країни – це не миттєвий інтерес США, а довготривалий тренд американської дипломатії. Тому не зовсім правильно стверджувати, що республіканці займають більш жорстку позицію щодо Росії, а демократи – навпаки. У США щодо зовнішньої політики завжди діє двопартійний консенсус. Головна константа – це підтримка України і стримування Росії.

Щодо ймовірного переможця у президентських виборах, то ситуація склалася наступним чином: незважаючи на протистояння Клінтон і Сандерса та нещодавній електоральний прорив останнього, Гіллари все ж отримує перевагу в кількості голосів. Так, Берні Сандерс демонструє непогані результати. Він веде популістську, ліву та соціалістичну кампанію, що приносить йому певні результати. Та на противагу гарній піар-кампанії Сандерса Гіллари Клінтон має велику кількість інструментів, завдяки яким можна нівелювати будь-який електоральний результат будь-якого кандидата.

Цікавий момент полягає у ситуації Дональда Трампа. Чи зможе він набрати необхідні 1237 голосів та приїхати на фінальний партійний з'їзд з цілковитою гарантією?! Якщо так, то Трамп стане кандидатом та розгорне ще більшу кампанію, намагаючись будь-яким чином скомпрометувати Клінтон. Якщо ж ні, то можливий наступний сценарій: на партійному з'їзді можуть обрати цілком нового кандидата, який до цього навіть не брав участі у праймеріз. Зважаючи на аналіз позицій щодо українського питання, перемога Клінтон була б найбажанішою для нашої країни. Пам'ятаючи історію минулих виборів та їх неочікувані повороти, робити упевнені прогнози немає сенсу. Статися може будь-що – перемогти може будь-який кандидат. Не слід недооцінювати Гіллари Клінтон, але і не слід сприймати Дональда Трампа за блазня та цілком скидати з політичних розрахунків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кандидат в президенты США: Зачем нам эта Украина?// Антикоррупционный сайт – 2016. – [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://job-sbu.org/kandidat-v-prezidentyi-ssha-zachem-nam-eta-ukraina-23258.html>

2. Бредемейер К. Трамп борется за поддержку влиятельных республиканцев // Сайт Голос Америки – 2016. – [Электронный ресурс]. // Режим доступа: <http://www.golos-ameriki.ru/content/trump-struggling-to-win-key-republican-support/3325993.html>

3. Малоун Дж. Джон Кейсик и Дональд Трамп: новости предвыборной гонки // Сайт Голос Америки – 2015. – [Электронный ресурс]. // Режим доступа: <http://www.golos-ameriki.ru/content/elections-usa-republicans/2872848.html>

4. Клинтон обошла Сандерса на праймериз в Кентукки // Сайт ЛИГА.Новости – 2016. – [Электронный ресурс]. // Режим доступа: http://news.liga.net/news/world/10778479-klinton_oboshla_sandersa_na_praymeriz_v_kentukki.htm

5. Сандерс сыграет важную роль в формировании платформы Демократической партии // Служба новостей «Голоса Америки» – 2016. – [Электронный ресурс]. // Режим доступа: <http://www.golos-ameriki.ru/content/us-politics-democrats/3343983.html>

6. Крючков И. Свиньи капитализма // Индианополис. – 2016. [Электронный ресурс]. // Режим доступа: http://www.gazeta.ru/politics/2016/05/04_a_8210465.shtml

7. Громов А. Кандидат в президенты США пообещал вооружить Украину // Сайт Федеральное агентство новостей. – 2016. – [Электронный ресурс]. // Режим доступа: <http://riafan.ru/502475-kandidat-v-prezidenty-ssha-roobeshchal-vooruzhit-ukrainu>

8. Мозговая Н. Джон Кейсик выбыл из гонки 4 мая 2016. // Сайт Голос Америки – 2016. [Электронный ресурс]. // Режим доступа: <http://www.golos-ameriki.ru/content/nm-john-kasich-r/2872207.html>

9. Тед Круз вышел в лидеры гонки кандидатов в президенты США от республиканцев. [Электронный ресурс]. // Режим доступа: http://world.lb.ua/news/2016/02/02/326933_ted_kruz_vishel_lideri_gonki.html

10. Кандидат в президенты США: Путин сам виноват в укреплении НАТО // Сайт Иносми.Инфо. CNN International. (дата выхода в эфир 12 февраля 2016 года) – 2016. – [Электронный ресурс]. // Режим доступа: <http://inosmi.info/kandidat-v-prezidenty-ssha-putin-sam-vinovat-v-ukreplenii-nato.html>

REFERENCES

1. The candidate in US presidents: Why do we need this Ukraine? // The anti-corruption website – 2016. – [Electronic resource]. URL:<http://job-sbu.org/kandidat-v-prezidentyi-ssha-zachem-nam-eta-ukraina-23258.html> (in Russian).

2. Bredemeyer K. Trump fights for support of influential republicans//the Website the Voice of America – 2016. – [Electronic resource]. URL: <http://www.golos-ameriki.ru/content/trump-struggling-to-win-key-republican-support/3325993.html> (in Russian).

3. Maloun Dzh. John Keysik and Donald Trump: news of pre-election race // the Website the Voice of America – 2015. – [Electronic resource]. URL: <http://www.golos-ameriki.ru/content/elections-usa-republicans/2872848> (in Russian).
4. Clinton has bypassed Sanders on primaries in Kentucky // Website League. News – 2016. – [Electronic resource]. URL: http://news.liga.net/news/world/10778479-klinton_oboshla_sandersa_na_praymeriz_v_kentukki.htm (in Russian).
5. Sanders will play an important role in formation of the Democratic platform party // News service "Voice of America" - 2016. - [Electronic resource]. URL: <http://www.golos-ameriki.ru/content/us-politics-democrats/3343983.html> (in Russian).
6. Kryuchkov I. the Pig of capitalism // The Indianapolis. – 2016. – (updated 04.05.2016) [Electronic resource]. URL: http://www.gazeta.ru/politics/2016/05/04_a_8210465.shtml# (in Russian).
7. Gromov A. Candidate in presidents of the United States has promised to arm the Ukraine // The website of the Federal news Agency. – 2016. – [Electronic resource]. URL: <http://riafan.ru/502475-kandidat-v-prezidenty-ssha-poobeshchal-vooruzhit-ukrainu> (in Russian).
8. Mozgovaya N. John Keysik has left race on May 4, 2016 // The website the Voice of America – 2016. – [Electronic resource]. URL: <http://www.golos-ameriki.ru/content/nm-john-kasich-r/2872207.html> (in Russian).
9. Ted Cruz has gained the lead races of U.S. presidential candidates from Republicans // The article (updated 02.02.2016) – 2016. – [Electronic resource]. URL: http://world.lb.ua/news/2016/02/02/326933_ted_kruz_vishel_lideri_gonki.html (in Russian).
10. Candidate for US President: Putin himself is to blame for the strengthening of NATO // The New York Times Website.Info. CNN International. (date aired February 12, 2016) – 2016. – [Electronic resource]. URL: <http://inosmi.info/kandidat-v-prezidenty-ssha-putin-sam-vinovat-v-ukreplenii-nato.html> (in Russian).

АННОТАЦИЯ

Вакалова Ю. С. Что ожидать Украине от геополитических изменений после выборов в США?

В статье рассмотрен вопрос возможной модификации внешней политики Соединенных Штатов Америки в связи с выбором на пост президента республиканца или демократа, составлена предварительная позиция главных кандидатов относительно конфликта на Востоке Украины. Проведен анализ международной геополитической ситуации в настоящее время.

Ключевые слова: *внешняя политика, дебаты, президентские выборы, праймериз, электорат, беженцы, конфликт на Востоке Украины, предвыборные кампании, «Супервторник», «украинский вопрос».*

SUMMARY

Yuliya Vakalova. What to Expect the Ukraine from the Geopolitical Changes after Election of the US President?

The article gives an analysis of a possible modification of the United States foreign policy in connection with the presidential election, compiled a preliminary position of the main candidates regarding to the Russian-Ukrainian crisis. The analysis of the international geopolitical situation at the moment is made.

The article highlights the positions of candidates in US presidents and candidates that have already dropped out on the Russian-Ukrainian crisis, as well as the analysis of the international geopolitical situation of our time, the forecast for the candidacy for President of the United States.

Undoubtedly, the US remains one of the strongest powers, both in economic and in political and military terms. However, the championship increasingly difficult to maintain. The balance of power every year is shifted, and the United States can no longer lay claim to a higher power on a global scale. On the other hand, no other country in the world cannot do that. The US policy towards Ukraine will not undergo significant changes after the presidential election. After the elections in USA will be completed, and will elect a new President, it is unlikely that we will see some dramatic changes in American politics regarding Ukraine. Policy towards our country is not a passing interest of the United States, it is the long-term trend of American diplomacy. Therefore, it is not correct to say that the Republicans take a tougher stance against Russia, and Democrats vice versa. In the United States concerning foreign policy always acts a bipartisan consensus. The main constant is to support Ukraine and deter Russia.

A few words about what Ukraine can expect from the candidates. The policy of the Obama administration towards Ukraine was quite weak. They did not want to impose sanctions against Russia, to deal with Putin, Obama has ignored the Budapest Memorandum of 1994. Hillary Clinton will be the same as her husband. Bill Clinton was remembered by grant Ukraine substantial support. Ted Cruz will be similar in this aspect to George W. Bush. No US President has not done for the integration of Ukraine in NATO more than George W. Bush. Trump and Sanders are uncertain because Trump is flirting with Putin, and Sanders is in nostalgia for Marxism-Leninism. If one of them becomes President, the institutional memory and the establishment outweigh and negate the negative effects.

Key words: *foreign policy, debate, presidential elections, primaries, electorate, refugees, the conflict in the east of Ukraine, election campaigns, "Super Tuesday", "the Ukrainian question".*